

Rubrieken

I. Opsporing en politie

HET NIEUWE REGERAKKOORD EN DE POLITIE

In dit akkoord (17-18 oktober 1980) wordt m.b.t. de organisatie van het politieapparaat ten dele herhaald wat in het regeerakkoord van 1 april 1979 staat vermeld (zie Panopticon 1; 1980, 1, 72-73). Ten eerste wordt gemeld dat "de interdepartementale werkgroep" (niet langer een "ministeriële commissie voor politieproblemen!") "onmiddellijk zijn werkzaamheden (zal) hernemen". Ten tweede wordt gezegd dat de regering zal aandringen op de oprichting van een parlementaire commissie die moet worden gelast met het toezicht op de aanwending van de informatiesystemen van de rijkswacht en de gerechtelijke politie. In het vorige akkoord stond: "Een parlementaire commissie zal worden gelast met...". Deze formulering is weliswaar heel wat minder "parlementair" dan de huidige, maar ademt wel meer beslistheid uit... Ten derde wordt herhaald dat de bevoegdheden van de inspecteur-generaal van de rijkswacht nader zullen worden omschreven. Ten vierde staat opnieuw geschreven dat de totale getalsterkte van het operationele korps van de rijkswacht zal worden gehandhaafd op het niveau van 1-1-1979, maar ditmaal is hier wel aan toegevoegd: "onverminderd de noodzakelijke aanwervingen ter bescherming van de nucleaire installaties". Niettemin wordt verderop weer gezegd dat elke verhoging van de getalsterkte alleen door rekrutering in het kader van het administratieve en logistieke korps kan plaatshebben, : een korps dat werd voorzien in de wet van 2 december 1957 en waarvan opnieuw de werkelijke oprichting binnen 6 maanden wordt beloofd. Echt nieuw is de toezegging dat "op korte termijn" een ontwerp van wet zal worden voorgelegd aan de Ministerraad over het statuut van het vrouwelijk personeel van het operationeel korps en van het administratief en logistiek personeel van de rijkswacht.

Verder valt in dit akkoord o.a. te lezen dat er ten spoedigste wetsontwerpen zullen worden neergelegd i.v.m. de strijd tegen het gebruik en de onwettige handel in drugs en verdovende middelen, de bescherming van de burger tegen de groeiende criminaliteit en de

hervorming van het strafrecht, de strafverdeling en de voorlopige hechtenis.

2. DE ROL VAN DE ADVOKAAT IN HET VOORONDERZOEK

Dit is de titel van de twee preadviezen (door P. van der Noortgaete en F.H. Koster) die werden opgesteld ter gelegenheid van de vergadering van de Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het Recht van België en Nederland d.d. 21-11-1980. Deze preadviezen sluiten zeer goed aan bij de 2 artikelen over het vooronderzoek en opsporingsonderzoek die in dit nummer van Panopticon zijn opgenomen. Uit deze preadviezen blijkt allereerst hoe groot de verschillen op dit punt tussen België en Nederland zijn, o.a. met betrekking tot de toevoeging van raadslieden, de kennisneming van de processtukken en de bijwoning van de verhoren. In 't algemeen kan worden gesteld dat de Nederlandse regelingen veel minder accusatoir en veel meer tegensprekelijk zijn dan de Belgische. Niettemin lijkt de rol die de advocaat in Nederland in het opsporingsonderzoek feitelijk kan spelen niet veel groter te zijn dan die van zijn Belgische collega. Over de problemen die zich bij de bepaling en de eventuele verruiming van deze rol in beide landen (zullen) voordoen, staan in deze beide preadviezen behartenswaardige opmerkingen. Deze adviezen werden uitgegeven door het Nederlands Ministerie van Justitie, Schedeldoekshaven 100, 's-Gravenhage.

3. NIEUWE PUBLIKATIES

De meest ophefmakende nieuwe publikatie die hier moet worden gesignaleerd, is wel het boek van C. Braeckman en M. De Kock over rechten en vrijheden in België. De titel van dit boek is *We leven toch in een vrij land?* (Kritak, Vesaliusstraat 1, 3000 Leuven). Volgens de inleiding wil dit boek een "inventaris opmaken van de belangrijkste problemen en een strategie uitstippelen voor de verdediging van de democratische vrijheden". Het is een lange lijst van problemen geworden: de onevenwichtige structuren van de algemene politieorganisatie, dubieuze en discutabele praktijken van politie en parket, de eventuele inzet van het leger bij ordeverstoringen, de

gebrekkige controle op de particuliere politiediensten, de gerechtelijke vervolging van de privé-milities, het politie-statut van de vreemdelingen, en tenslotte de werkzaamheden van de zgn. groep TREVI met het oog op de internationale coordinatie van het politioptreden. In hun besluit schrijven de auteurs o.a.: "In onze strijd voor de democratie is de vijand niet de smeris of de politeagent of de gewone rijkswachter. Wel het systeem dat hem gebruikt en hem wil doen optreden zonder na te denken over de rol die hij te spelen krijgt" en "Er moet worden gestreefd naar het herstel van het evenwicht tussen de diverse politiediensten, naar democratische controle van de rijkswacht en naar het verdwijnen van alle speciale diensten die buiten elke reële controle opereren". Al is het inderdaad zo, zoals de auteurs zelf in hun inleiding opmerken, dat dit boek geen "volledig" overzicht van de problemen biedt en de aangeronde problemen alle een grondiger onderzoek verdienen, het is toch een publikatie die alle aandacht verdient, ook van de zijde van de politie.

Een andere publikatie die ik de lezers van deze rubriek warm kan aanbevelen, is de "politie-thriller" van J. Geeraerts, *De Coltmoorden*, Antwerpen, 1980. Men hoeft slechts de tekst op de achterflap van dit boek te lezen om te beseffen dat het niet zóver afstaat van het hiervoor gesignaleerde boek als de titel ervan suggereert: "Op 11 en 12 juli 1990 worden in Gent een notarisweduwe en een pedofiel dood in hun huis aangetroffen met een kogel van zwaar kaliber in het hoofd. BOB-majoor Velge neemt het onderzoek bekwaam in handen, maar hij vindt geen spoor. Op 14 juli pleegt een gepensioneerde rijkswachtgeneraal zelfmoord. De Coltrevolver naast zijn lijk is het wapen van de dubbele moord. Consternatie bij de generale staf van de rijkswacht... Op de achtergrond van deze spannende politiethriller leven we in het unitaire België anno 1990, waarin een katholiek-liberaal zakenkabinet zonder parlement regeert via volmachten; computersystemen maken elke vorm van privacy onmogelijk; de rijkswacht controleert het land in naam van Wet en Orde.. De lezer krijgt (...) inzicht in de dubbele functie van de rijkswacht: "een uiterst efficiënt politieapparaat plus een paranoïde waakhond van het establishment". Daargelaten wat er van dit alles waar zal worden..., het is een spannend boek met veel vaart en verve geschreven, en het getuigt van

een dosis reeherche-kennis die men bij andere schrijvers van "detectives" gewoonlijk mist. Juist dit laatste maakt dat dit boek met name voor politiemensen een uitgelezen middel is om zich op een interessante manier te ontspannen. Bij mijn weten is het ook de eerste keer dat een Belgische politiedienst zó in de literatuur figureert.

De derde publikatie die hier de aandacht verdient, is het boek van P. Ponsaers en R. De Cuyper, *Arbetsinspectie: overheidszaak of privé-aangelegenheid*, Kluwer Rechtswetenschappen, Antwerpen, Deurne, 1980. In dit boek wordt op de eerste plaats een overzicht gegeven van de 68 speciale politiediensten, positionele inspecties, die ons land rijk is. De rest van het boek is dan gewijd aan de geschiedenis en organisatie van één zo'n dienst, de arbeidsinspectie, haar geschiedenis en organisatie. Omdat de steller van deze rubriek nauw betrokken is geweest bij de totstandkoming van dit boek, zal hij zich onthouden van kwalificaties terzake. Wel mag gerust worden beweerd dat het hier om een baanbrekend onderzoek gaat in een sector van de overheid, die historisch én tegenwoordig op diverse manieren is verbonden met wat wel het algemene of reguliere politieapparaat wordt genoemd. Hierom is het ook voor de leden van dit apparaat van belang om van dit onderzoek kennis te nemen.

Tot de gebeurtenissen die het afgelopen jaar internationaal de meeste aandacht hebben gekregen, behoren wel de ordeverstoringen te Amsterdam en het politioptreden hierbij. Langzamerhand is hierover al wat literatuur verschenen. Ten eerste kan hier worden gewezen op de bijdragen in het *Algemeen Politieblad* van 21 juni 1980 en van 13 september 1980 (te verkrijgen op het sekretariaat van dit blad: Ministerie van Justitie, Schedeldoekshaven 100, Den Haag), die meer in 't bijzonder betrekking hebben op de (organisatie van de) inzet van de politie. Hierover zijn evenwel ook interessante artikelen gepubliceerd in *Justitiële Verkenningen* van mei (nr. 5) 1980, *Politie en Geweld*. Daarnaast zijn in *De Vondelstraat* de verslagen gepubliceerd die de inmiddels roemruchte Radio-Stad in de periode 29 februari-3 maart 1980 heeft uitgezonden. Dit boekwerk, voorzien van vele foto's van "de Vondelstraat", werd gepubliceerd door uitgeverij Van Genep, Amsterdam, 1980. In aansluiting op deze publicatie kan hier ook melding worden gemaakt van het boek van o.a. E. Nicolas en

Van Tongeren *Repressie in Nederland*, eveneens uitgegeven door Van Gennep. Hierin wordt evenwel ook uitvoerig gehandeld over "atoomenergie en repressie", over registratie, repressie en privacy" en over repressie en etnische minderheden". Verder kan er al worden gemeld dat het maartnummer van *Delikt en Delinkwent* een speciaal Amsterdam-nummer zal zijn (evt. te bestellen bij Gouda Quint BV, Postbus 1148, 6801 MK Arnhem, Nederland), waarin niet alleen zal worden ingegaan op de gebeurtenissen daar zelve, maar ook op de politieke achtergronden ervan en op de ontwikkeling en de organisatie van de mobiele eenheden bij de Nederlandse politie.

Tenslotte nog enkele andere interessante buitenlandse publikaties. Ten eerste: onlangs verscheen van de *Royal Commission on Criminal Procedure* het onderzoeksrapport *Police interrogation. The psychological approach; a case study of current practice* (te bestellen bij Her Majesty's Stationary Office, London). Dit is een belangrijk boek, alleen al omdat nog maar zelden op empirische wijze werd nagegaan welke weerslag verhoormethodes hebben op de inhoud van verklaringen van verdachten en getuigen. Het is een must voor iedereen die regelmatig meer uitvoerige verhoren afneemt. Verder is in Engeland het belangwekkende boek van R. Mawby, *Policing the city*, verschenen (Saxon House, Westmead, Farnborough, Hants., England), waarin verslag wordt uitgebracht van het algemene optreden van de politie in Sheffield tegen criminaliteit in 't algemeen. Dit boek wil ik warm aanbevelen aan hen die in onze steden de verantwoordelijkheid voor dit optreden dragen. Dit boek zal hen ertoe dwingen zich af te vragen "waar men eigenlijk mee bezig is", om een eigentijds cliché te gebruiken. Ten derde kunnen hier nog 2 rapporten van de Afdeling Onderzoek en Ontwikkeling, Directie Politie, Ministerie van Binnenlandse Zaken (Schedeldoekshaven 200, Den Haag) worden gemeld: 1) W. Broer e.a., *Team-experiment in het Delftse politiekorps: verslag van de eerste fase van een onderzoek* en 2) J.H. Karel en C.D. van der Vijver, *Computermodellen voor de planning van de assistentiesurveillance; een onderzoek naar de bruikbaarheid*. De titels van deze rapporten geven voldoende aan waarover zij gaan. Tenslotte moet nog de aandacht worden gevestigd op een belangrijke Duitse publicatie *Politik der inneren Sicherheit* (Suhrkamp

Verlag, Frankfurt am Main, 1980). Met name de bijdrage van A. Funk e.a. over *Die Ansätze zu einer neuen Polizei* is uitzonderlijk belangrijk, omdat hierin wordt gepoogd te vatten welke algemene hervorming het politieapparaat in West-Europa op dit ogenblik doormaakt.

4. LICENTIAATSTHESISSEN OVER DE POLITIE

In aansluiting op de overzichten die in eerdere rubrieken werden gepubliceerd, volgen hier de proefschriften die in 1980 aan de *Université de Liège, Faculté de Droit, d'Economie et de Sciences Sociales* (I), en in de periode 1970-1980 aan de *Ecole de Criminologie* van de *Université Catholique de Louvain* (II) werden ingediend en die in meer of mindere mate betrekking hebben op het politieapparaat.

I. - J. Pinson, *L'organisation de la police judiciaire en Belgique*.

- F. Déom, *Limitation juridique et déontologique aux pouvoirs de la police judiciaire en matière d'interrogatoire de suspects ou d'audition de témoins avant et pendant l'exercice de l'audition publique*.

- P. Reuland, *Analyse quantitative et qualitative des tâches remplies par la gendarmerie et la police ainsi que des appels généraux émanant de différentes sources vers les postes de gendarmerie* (gaat over de Luxemburgse gendarmerie).

- H. Goussi, *Quels sont les motifs qui poussent à choisir une carrière policière?*

- R. Kéfi et M. Bouché, *La technique au service de la police*.

- J. Keller, A. Lescauwaert et J. Cl. Olin, *Les violences dans les rapports de police*.

II. - Ch. Lambert et A. Pot, *L'uniforme des forces de l'ordre* (1978).

- Ch. Lepage, *La nécessité d'une formation professionnelle des policiers communaux dans une optique de prophylaxie criminelle* (1966).

- G. Martin, *La police des mineurs* (1966).

- L. Uytendenbroek, *L'attitude des jeunes vis-à-vis de la police selon le milieu social* (1967).

5. UIT DE TIJDSCHRIFTEN

Een van de meest opmerkelijke artikelen die

gedurende de afgelopen maanden i.v.m. de Belgische politie zijn verschenen, is zeker het artikel dat W. Verghote, districtscommandant van de rijkswacht te Genk, publiceerde in het (Nederlandse!) *Algemeen Politieblad* van 22 november jl. onder de titel *De rijkswacht in het brandpunt van het tijdsgebeuren*. In dit artikel wordt o.a. gesteld dat het vaak voorkomt dat "personen vreemd aan het politiewezen duidelijk maken, hoe de criminaliteit moet worden bestreden of hoe ze dient tussen te komen teneinde in alle omstandigheden gewelddadige botsingen te vermijden op straat. De rijkswacht, door het feit dat ze voortdurend in contact blijft met het publiek, is dus ook dikwijls het voorwerp van weinig gunstige reacties. Inderdaad, om reden van het bijzonder karakter van bepaalde opdrachten blijft ons optreden betwist of slecht aanvaard; in bepaalde gevallen zelfs als schandelijk bestempeld, zonder dat men een juiste kijk heeft op de keiharde realiteit waarvoor wij dikwijls als wets- en ordehandhaver komen te staan. Het oordeel dat men over ons uitspreekt is niet vatbaar voor beroep en wordt meestal naar voren gebracht door dezelfde critici die niet op de hoogte zijn van de juiste identiteit van het politiewezen". En dan haalt ook deze schrijver het "wereldberoemde" voorbeeld van professor Kirkham aan die na een stage bij de politie volledig van gedachte omtrent dit apparaat veranderde. Verder staat de auteur stil bij de volgens hem toenemende onveiligheid op straat en bij het groeiende protest in onze samenleving. Wat dit laatste punt betreft hekelt de auteur met name de "individuen die zich weinig bekommeren om het motief van de protestactie, het zelfs niet kennen en die de vrije teugel laten aan hun primitieve instincten van vandalisme en vernieling. Het betreft elementen goed ingekaderd door kopstukken, zeer beweeglijk en niet onder controle te houden door de organisatie noch de vakbonden. Deze infiltranten hebben geen enkele zaak te verdedigen, maar behoren tot structuren van extremisten die er enkel op uit zijn om door middel van straatterror de publieke opinie te manipuleren. Het artikel besluit met de woorden: "Weest overtuigd dat het onze ondubbelzinnige politiek blijft het geweld slechts dan aan te wenden wanneer het niet anders kan voor het bereiken van de wettelijke en maatschappelijke doeleinden van het ordeherstel en dat wij ook trachten door overleg de zin voor opportuniteit na te streven".

Al valt het hopelijk te waarderen dat een officier van de rijkswacht zich in het openbaar uitlaat over de problemen waarmee o.a. de rijkswacht heden ten dage wordt geconfronteerd, zo eenvoudig als hij m.n. de positie van dit korps en zijn critici schildert, ligt het echter nu ook weer niet. Dit moge blijken uit het hiervoor gesignaleerde boekje van M. De Kock en C. Braeckman, maar het blijkt ook wanneer men er de Belgische politietijdschriften van de afgelopen maanden op naslaat. Ten eerste kan hier worden verwezen naar de *Syndikale Echo*, het "maandelijks strijd- en informaticorgaan van het Nationaal Syndicaat van het Rijkswachtpersoneel". Dit syndicaat publiceerde in een speciale augustusaflevering van zijn tijdschrift het "witboek malaise rijkswacht" waarin op onverbloemde wijze kritiek wordt uitgeoefend op de wijze waarop de rijkswachtoverheid het syndikale element in de rijkswacht ontkent, en waarin krachtig wordt gepleit voor een hervorming van het korps, meer speciaal van het vigerende disciplinaire en statutaire stelsel. (Aan deze eis is trouwens ten dele tegemoetgekomen met de publikatie van het K.B. van 19 juni 1980 betreffende de militaire rechtspleging, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 8 oktober 1980). Op 7 oktober werd evenwel opnieuw door het syndicaat betoogd voor een "democratisch syndikaal beleid, met een bevoegde syndikale organisatie". En in de slottoespraak op deze betoging werd weliswaar weer afhankelijkheid betoond aan de "instelling Rijkswacht", maar werd terzelfdertijd krachtig verzet aangetekend "tegen dezen die ons willen verpletteren", zonder in 't ongewisse te laten wie hier wordt bedoeld (Zie de *Syndikale Echo* van november 1980). Dit neemt niet weg dat in het oktobernummer van dit tijdschrift een brief werd afgedrukt van de brigadecommandant van Namen, waarin deze o.a. stelt dat degenen "die werken ten gunste van de eerbiediging van de openbare orde", zich bevinden "in een onvoldoende stevig complex dat moeilijk kan doen vermijden dat men de juiste maat te boven gaat.

Maat tussen de ondeugd van de zieke gemeenschappen die ons omringen en de waarden aan ons eigen beroep". Met deze woorden doelt de schrijver op o.a. de beperkingen die de rijkswacht in zijn middelen en in zijn functionering" worden opgelegd, waardoor men uiteindelijk zal staan "voor een onafhankelijk geheel aangetast door een ongenees-

tekte". De remedie bestaat er volgens de schrijver in "de jongeren te vormen toekomstig met de werkelijkheid en met men van hen vereist zodra hun gericht geëindigd is" (...), zodat "zij het zullen kunnen bieden aan de kettingcrisis die kunnen vergeleken worden met een scenario dat, zonder een plotselinge van onzentwege, wat nog bij ons als overblijft, kan versplinteren".

Hoe anders van toon, van inhoud en van "politievisie" is dan het artikel dat de adjunct-gemeen secretaris van het Nationaal Syndikaat van de Belgische Politie schreef in het september-oktobernummer van de *Belgische Politie over De politie in het spanningsveld van de democratie*. Ook hier wordt gewezen op problemen in onze samenleving, maar niet in van die apocalyptische termen als in de zojuist geciteerde brief. Zo stelt de auteur zich o.a. de vraag hoe men "de elementaire tegenstellingen in onze maatschappij die vastgeanker zitten in de verschillende inkomsten-verhouding en het eigendomsbezit" zal oplossen, en hoe het vraagstuk van de minderheden en hoe dat van de jeugd? Ook deze schrijver weliswaar wijst op de noodzaak van versterking van de politiekorpsen, met name die van de gemeentepolitie. Niet het onbelangrijkste argument dat E. Verstrepen hiervoor hanteert is "dat het beter is de orde in onze gemeenschap te handhaven met voldoende plaatselijke politie dan met militair machtsvertoon".

In aansluiting op dit artikel kan worden gewezen op het editoriaal in de *Ordebewaar-der* van september-oktober 1980 over de *Toekomst van de Gemeentepolitie*. Hierin wordt uitvoerig gehandeld over allerhande kleine en grote problemen die de gemeentepolitie al sinds jaar en dag plagen: de werving en de opleiding, de sterkte en de administratieve werkzaamheden, de financiering e.a. En de auteur vreest dat, als het zo doorgaat, de gemeentepolitie gedoemd is te verdwijnen ook al is zij "een essentieel element in het leven van de gemeente; in de administratieve organisatie van deze basiscel van onze instellingen. Zij is onmisbaar voor de vrede en de rust van de burger". En aan het slot stelt de voorzitter van de Brusselse Federatie, Sectie van het Nationaal Syndikaat van de Belgische Politie, zich de vraag: "Welke instelling zal dan de gemeentepolitie vervangen (...)? De rijkswacht? Wij stellen de vragen en ongelukkig genoeg zien wij nergens een antwoord".

Eenzelfde bekommernis als in deze vragen schuilgaat kenmerkt het artikel van B. Berden over *De gemeentepolitie en de nieuwe gemeentewet*, in *Hermandad*, sept. 1980, nr. 3, het blad van de C.C.O.D.-politie in de provincie Antwerpen. Kijkend naar het ontwerp van een nieuwe gemeentewet dat op 5 april 1979 in de Senaat werd ingediend door wijlen Leo Van Ackere, schrijft Berden: "De laatste jaren hebben onze "bewindslieden" regelmatig de mond vol gehad over de modernisering van de gemeentepolitie, de herwaardering van onze gemeentepolitie tegenover de rijkswacht, die wat te veel voorsprong genomen of gekregen heeft en meer van dat alles. In het wetsvoorstel vinden wij daar echter weinig of niets van terug". En Berden wijst dan vervolgens op de vermindering van de bevoegdheid van de politiecommissaris, t.o.v. de rijkswacht inzake de handhaving van de openbare orde, op de ont koppeling van de wedde van de commissarissen van die van de gemeentesecretarissen en -ontvangers, en op de eventuele onderschikking van de gemeentepolitie aan het gezag van de gemeentesecretaris. In aansluiting hierop kan worden verwezen naar de brief die het Nationaal Bestuur van de Nationale Federatie van Commissarissen en Adjunkt-Commissarissen van Politie overmaakte aan de heer Ph. Moureaux, minister van binnenlandse zaken, n.a.v. het onderhoud dat het met deze op 15-11-1980 heeft gehad (*De Politieofficier*, 1980, 9, 7-10). In deze brief wordt o.a. aangehaald dat "U hebt vastgesteld dat er een wanverhouding gegroeid is tussen werkmiddelen en effectieven van de rijkswacht enerzijds en van de gemeentepolitie anderzijds, alhoewel zowat 75 % van de activiteiten van de gemeentepolitie een nationaal belang hebben". Verder is in deze brief ook sprake van de samenwerking tussen de korpsen, de opleiding, het middenkader, en het ontwerp van een nieuwe gemeentewet. Aan het slot spreekt het bestuur van de Nationale Federatie nogmaals haar bezorgdheid uit "over de toekomst van de democratische politie bij uitstek, die de gemeentepolitie is", en vraagt de minister om op zijn departement een commissie van politie-officieren in te stellen "die als technici uw diensten met kennis van zaken zouden kunnen voorlichten en voorstellen formuleren".

C.F.